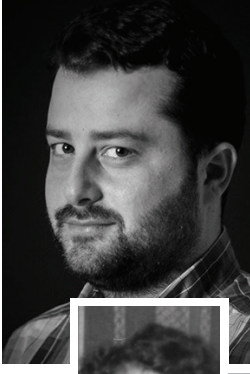

Bir Düzen Değişikliği Önerisi ya da Çocukları Devletten Uzaklaştırmak

İbrahim Şamil KÖROĞLU*

“Mârifet iltifâta tâbidir / Müşterisiz metâ zâyidir”

Muallim Naci

Hadi kendimizi kandırmayalım: Her türden kitabın -bu arada tabii ki çocuklara yönelik kitapların da- her zamankinden çok yazıldığı, yayımlandığı ve satıldığı günümüzde, edebiyat yazarı ve okuru savunmasız durumdadır. Zira aşırı sayıda kitap yayımlanması ve popüler kültürün kitaplara (elbette ki çok satanlara ya da çok satması istenenlere) ilişkin enformasyon bombardımanı, insanları hem kalifiye okur olmaktan hem de vasıflı edebiyat ürünlerini talep etmekten uzaklaştırmaktadır.

Yayıncılıkla iştiğal ya da yayıncılarla temas edenler gayet iyi bilir ki çok satan kitaplara / yazarları (nı) n ille de çok satmasına bağımlılık, yayıncılık piyasasının en büyük zaafıdır. Bu zaaf, sığ popülizme bitmek tükenmek bilmeyen bir talep yaratırken özgün, özenli, okurunu estetik ve bilişsel olarak yükselten, kurgusal olarak çizgi üstü çalışmaları yok sayar ya da en iyi ihtimalle “arka raflarda” bir yer açar.

Yayıncılık piyasası, yazarların, çizerlerin, editörlerin (eh tabii ki okurların da) üretim normlarına uyum sağlamasını talep eder. Kural olarak, itaatkâr olmayanlara müsamaha gösterilmez. Edebiyat oligarşisi de itaatkâr olanı, uyum sağlayabileni, piyasanın kurallarına (muteber edebi normlara) saygı göstereni ödüllendirir. Bu ödüllendirme her zaman somut bir mükâfat biçiminde değil, medyanın gücünü / gücün medyasını tanıtım faaliyetlerinde kullanarak da yapılmaktadır.

Hâl böyleyken üretim zincirindeki fonksiyonunu inkâr eden ya da yadırgayan bir edebiyatçının ya da yayın çizgisinin varoluşunu uzun süre devam ettirmesi hayli güçtür.

Kitap yayıncılığının çocuğa bakan yüzünü, yukarıda kısaca değindiğim yayıncılık gerçeklerinden ve şüphesiz Türkiye'nin genel kültür atmosferinden bağımsız ele almak mümkün değil. Tevhidi tedrisata dayalı bir “talim ve terbiye” alanı olarak “millî” eğitimin, her dönem için aynı zamanda bir siyasi mücadele sahası kabul edildiği biliniyorken, aksi nasıl düşünülebilir?

* *Timaş Çocuk Yayınları Editörü.*

Türkiye'nin neredeyse bütün eğitim kurumlarında, okul öncesinden üniversiteye kadar her aşamada düşünme becerisinin iğdiş edildiği bir çark dönüyor. İstisnalar, az sayıda seçkin kurumun yine az sayıda öğrencisiyle sınırlı... Her iktidar ve her bakan kendi görüş alanının sınırlarını dünyanın sınırları zannediyor ve ona göre hareket ediyor. Dolayısıyla öğrencilere okuma kültürü perspektifi kazandırmayı da dert edinen bir eğitim pedagojisi temel politika olarak kabul edilinceye kadar, örgün eğitimde okuma bilinci kazandırma konusunda sadra şifa bir ilerleme kaydetmek mümkün görünmüyor.

Konuya bu açıdan yaklaşıncı, çocuk yayıncılığı-çocuk edebiyatı yayıncılığı gibi özlü bir ayrıma gittiğimizde bile tablo hiç de hayranlık uyandırıcı sayılmaz. Ayrıksı örneklere haksızlık etmek istemem ama kültür endüstrisinin, eğitim çağındaki milyonlarca çocuğa -daha doğrusu onların eğitimcilerine ve ebeveynlerine- kârlı bir "pazar" olarak baktığı sır değil. Pazarın başat belirleyici kabul edildiği bir ortamda, "çocuklar için de yüksek kültür" isteyen okuma sevdalılarının yüzü pek az gülebiliyor maalesef.

Peki, ne yapmalı?

Yaşadığımız topraklarda devlete, devleti ele geçirmeye, devletin gücünü kullanmaya atfedilen önem yüzünden özne olmaya ilişkin ciddi bir kafa karışıklığı var. Bu kafa karışıklığının tezahürlerini çocuklara yönelik yayıncılık alanında da görüyoruz. 100 Temel Eser uygulamasını ya da MEB'in -ya da eğitim camiasının farklı bileşenlerinin- türlü şekillerde uygulamaya koyduğu "belli kitapları" okumayı dayatmaya yönelik açık ya da örtülü girişimlerin arka planını anlamak, bu kafa karışıklığını gidermek için elzem. Bu noktada problemin kaynağına inerek "düzen değişikliği" için belli bir bakış açısını yaygınlaştırmayı öneriyorum.

Devlet¹, eğitim çağına girmiş bütün çocuklara kelimenin gerçek anlamıyla "sahip olmak" ister. Yayıncılık piyasası ise devletin dümen suyunda hareket etmeye fazlasıyla heveslidir. Şu hâlde "devleti çocuktan uzaklaştırmak" için nefes tüketmek yerine, "çocuğu devletten uzaklaştırmak" için çaba sarf etmenin daha kıymetli sonuçlar doğuracağına inanıyorum.

Çocuğu devletten uzaklaştırmak derken, okul öncesi dönemden itibaren çocuğun zihninde oluşan değerler, kavramlar ve imgeler dünyasını, edebî ve estetik evrensel bir bakış açısıyla örecek kitaplar ortaya koymayı kastediyorum. Bu ortaya koyuşta, kuşkusuz, ideolojik saplantılara düşmemek kadar eleştirel ve çok boyutlu bir düşünme becerisini teşvik etmek de esastır.

Çocuğu devletten uzaklaştırma ödevini yerine getirecek olanlar öncelikle çocuk edebiyatı alanında ürün veren yazarlar, çizerler, çevirmenler, eleştirmenler ve editörlerdir. Kültür endüstrisine ruhunu satmamış editörlerin ve fikir namusuna sahip eleştirmenlerin, nitelikli edebiyat üretme peşindeki yazarın olduğu kadar okurun da en büyük dostu olduğunu kim yadsıyabilir?

Yayınevleri piyasa koşullarını gözeterek ve daha fazla kâr etmek maksadıyla faaliyetlerini sürdürmeye devam ettiğine göre yayıncıların ilgisini çekmek için işlerin kalitesi-

1 Bu yazı bağlamında devlet ile sadece müesses siyasi sistemi değil birey ve toplum üzerinde iktidar kurmayı amaçlayan -sivil ve özerk olduğu iddiasındakiler de dâhil- her türden iktidar biçimini akla getirmekte hiçbir mahzur yoktur.

ni yükseltmek ve usanmadan, her mecrada iyi işleri öne çıkartmak gerekiyor. Yazarların, çizerlerin ve çevirmenlerin editörlere daha yenilikçi öneriler sunması gerekli. Alışılmış kalıpların dışına çıkılması mümkün ve yeni nesil okurların bu yönde talebi de var.

Evet, “çocuğu devletten uzaklaştırmak” ülkemizin özel koşullarından ötürü zor ama imkânsız değil. Sadece uluslararası ortamda içerik ve görsel nitelikleri bakımından rekabet edebilecek işlerin sayısını artırmayı hedeflemek bile söz konusu düzen değişikliğine katkı sağlayabilir.

Kötü işler nicelik olarak fazla olduğu için daha görünür ama Türkiye’de iyi işler de yapılıyor. Bu işlerin sayısının artması toplumsal faktörlerle ilişkili... Eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe ailelerin, eğitimcilerin, eğitim kurumlarının ve özel sektörün nitelik beklentisi artıyor. Öte yandan uluslararası yayın piyasası cazip imkânlar sunuyor. Bütün bunları ve daha fazlasını göz önünde bulunduran yayıncılar, gerek içeride gerekse de dışarıda ilgi görececek seçeneklere yöneliyor. Bu açıdan kaliteli ürünlerin karşılık bulmadığı ya da bulmayacağı düşüncesi doğru değil.

Özetle: Çocukları devletten uzaklaştırarak bir düzen değişikliği yaratmak için çocuklara, çocukların yararına olan her şeye ve tabii ki çocuk edebiyatına gönül verenlerin sabırla çaba göstermesi gerekiyor. Ne de olsa özne değil tebaa üretmeye dayalı eğitim sisteminin içine sokabileceğimiz en etkili ve faydalı virüs, çocuk edebiyatı kitaplarıdır.

Resim: Serap Deliorman